

mány. A nevelői munkásság tehát a kultúra fenntartója és a további haladás folyamatának biztosítója. De szoros kapcsolat áll fenn a pedagógiai átadás és a haladás értékének tudata között is. Így Rousseau értéktelennek látja a haladást és a nevelésnek sem látja más célját, mint a természetnek bemutatását, ezzel szemben a „förvény“ a továbbhaladásban áll, ez pedig az elért eredmények átadását teszi szükségessé. Így minél tovább növekedik a kultúra értéke, annál jelentősebb lesz az ezt összetartó történelmi vonatkozású pedagógia is. A haladás végső célját a szerző a természetnek szellemmel való áttitítésében és az embernek a természet felett való uralomra jutásában látja; a kultúrpedagógia így széles horizonton épül fel és a gazdasági és szellemi ható erők vizsgálatára is kiterjeszkedik.

A történelmi haladás és a pedagógia kapcsolatának megállapítása után az egyén és a tömeg szerepének vizsgálata következik, a kultúra pedagógiai átadásának szempontjából. A kultúra építője az egyén, de a tömeg is hasonló munkát végez, amidőn átveszi az egyéni hatásokat és a további fejlődést lehetővé teszi. A kultúrhaladás főmozgatóját a szerző az érdekekben látja, a materiális kapcsolatok feloldását viszont a lelki egyyévétartozás tudatának élményétől várja. Az átadás mellett vizsgálat alá veti a nevelői hatások érvényesülésének, tehát a befogadásnak kérdését is. Legjelentősebbnek az értelmi-akarati nevelői hatást látja, mivel a kultúra a szellem munkája és így a kultúrát átadó nevelői hatások is értelmi-akarati jellegűek lehetnek, de jelentős szerepet játszanak az érzelmi aktusok is, a nevelés egyik főcéljának, a való léttel való szoros kapcsolatnak kiépítésében.

Mivel a kultúrfejlődés csak etikai normákhoz mérten képzelhető el, így az egyén is etikai hatásokkal kell, hogy szembe találja magát, hiszen a gazdasági kultúra folytonosságát is egyedül az etikai elmélyülés biztosítja. A pedagógiai átadás és a kultúrpedagógia jövője című fejezetekben a kultúra folyamatoságát biztosító pedagógiának további lehetőségeit és a tudományok rendszérében elfoglalt helyét vizsgálja a szerző. Bár célunk csak vázlatos ismertetés és nem elmélyedő kritika, mégis reá kell mutatnunk a szerzőnek sok helyen dogmatikus álláspontjára, továbbá nem egyszer az értelem rovására is homályos stílusára, amely végül is súlyos akadályává lesz a magyar pedagógiai kultúra elmélyítésére irányuló törekvésének.

Ember István.

A Szabad Lyceum 30 éves működése a MÁV. Északi Főműhelytelepén az 1898—1928. években. Gorzó Dénes igazgatótanító, helyi bizottsági titkár jelentése a XXX. évforduló alkalmából. Kiadta a Szabad Lyceum Budapestén. 1928. 40 l.

Az emberiség a haladás végtelen útján az egyes emberek munkája által jut előbbre. Az előrehaladás azonban csak akkor következik be, ha az egyesek nem elszigetelten tesznek-vesznek, hanem egymásért és a hazáért dolgoznak. A magyar jövő következőleg csak úgy biztosítható, hogy ezt a vállvetett

vértelen küzdelmet jól megszervezzük s az egységesített nemzeti munkaszervezetben belül minden honfitársunk becsületesen és szinte hősiességgel kitartással dolgozik.

Szellemi és gyakorlati életünk munkásai ma már határozottabban érzik együvé-tartozásukat. Napról-napra egyre világosabban látjuk azt is, hogy egymásra vagyunk utalva. S ebben elismerésreméltó, hálaára készítő része van a *Szabad Lyceumnak*.

Ez a jelentés a Szabad Lyceumnak a MAV. Északi Főműhelytelepén 1898 óta folyó áldásos tevékenységéről számol be. Néhai *Wekerle Sándor* és a neves pártfogók mellett látjuk a népművelés szerény munkásainak hosszú sorát. A 30 év alatt különböző tárgykörökből 1.201 előadást tartottak s ezeken összesen 196.370 munkáshallgató vett részt. A tanulmányi kirándulások száma pedig 516 volt egyenkint és átlag véve 46 (összesen 23.755) résztvevővel.

Váradi József.

Hermann Schwartz: *Pädagogisches Lexikon*. II. kötet. Bielefeld és Leipzig. 1929. Velhagen & Klasing kiadása. VII + 1367 hasáb.

Ennek a nagyszabású gyűjteményes munkának I. kötetét e helyen (1928: 260—64. l.) behatóan ismertettük. Az amott kifejtett kritikai vélemény alapján fokozott érdeklődéssel vettük kezünkbe a most megjelent II. kötetet, amely a *Fächer* és a *Kirchliche Erziehung* címszók közé eső anyagot öleli fel. Elve és megelégedéssel állapítjuk meg, hogy ez a kötet jóval inkább kielégíti várakozásunkat, mint elődje. Terjedelem dolgában aránytalan cikkek, utalások későbbi kötetekre ugyan itt is szép számmal akadnak még, de ezzel szemben a tudományosan megírt értékes és időszerű közleményeknek olyan tömegével találkozunk, hogy amaz alaki hiányoktól méltán eltekinthetünk. Az említett aránytalanság különösen a következő példákban feltűnő: míg a *Grundschule* 57 hasábot, a *Hysterie* pedig 22-t vesz igénybe, a *Höheres Schulwesen* 17-tel kénytelen beérni. Nem tartjuk sem célszerűnek, sem megokoltnak a következő halasztásos utalásokat sem: *Geometrie* s. *Mathem. Unterricht*, *Gesang* s. *Musikunterricht*, *Halbtagschule* s. *Volksschulwesen*, *Haushaltungsschulen* s. *Fachschulwesen* stb., még kevésbé a pótlásra való utalást, pl. *Goethe*, *Humboldt* s. *Schlussband (Nachtrag)*. Ellenben igen helyesen a maguk helyén vonulnak fel a német bölcselek: Fichte, Hegel, Herbart, Herder, Kant, akiknek pedagógiai működéséről, jelentőségéről rövid, de helyes képet nyerünk. Ebben a kötetben (a betűrend találkozása folytán) a külföld is aránylag nagyobb számmal van képviselve: Finnország, Francia- és Olaszország, Hollandia, Japán és az iszlám oktatásügy (Törökország, Egyiptom, Perzsia). A testi nevelés és a lélektan mellett a szerkesztő figyelme a kedély nevelésére is kiterjed, amelyet pl. a következő címszavak alatt felsorolt cikkek szolgálnak: *Heiterkeit*, *Höflichkeit*, *Hohn*, *Humor*, *Ironie*, *Satire*, *Spott*, *Witz*. Az időszerű közlemények sorába tartozik a *Grenzlanddeutschtum*, amely az élszakított vagy még megszállt német területek kultúráját elemezi politikai szempontból. A *Gegenwärtspädagogik* c. cikkben maga a szerkesztő foglalkozik a jelenkor